

Audit

ADO Den Haag

Auditteam Voetbal en Veiligheid

0-meting | december 2011

Audit

ADO Den Haag

Auditteam Voetbal en Veiligheid

0-meting | december 2011

In opdracht van
Het Auditteam Voetbal en Veiligheid

Met dank aan
ADO Den Haag
Gemeente Den Haag
Openbaar Ministerie Den Haag
Regiopolitie Haaglanden

Illustraties en vormgeving
Marcel Grotens (Bureau Beke)

Onderzoeksteam en rapportage
Jan Bos
Sebastiaan Barlagen
Ayhan Akgul
Peter Schenk

© Den Haag, januari 2012

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Club en supporters	9
3.	Infrastructuur	13
4.	Voetbalveiligheid: samenwerking en inzet	18
5.	Conclusies en aanbevelingen	24
	Bijlage 1: Verantwoording Audit	27

1. Inleiding

Van Auditteam Voetbalvandalisme naar Auditteam Voetbal en Veiligheid

In 2003 stelde het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het landelijk Auditteam Voetbalvandalisme in, dat op grond van artikel 2a van het Instellingsbesluit van 13 augustus 2003 (en gewijzigd op 15 december 2006) de volgende taakstelling kreeg:

- bij ingrijpende incidenten van voetbalvandalisme in Nederland een kortlopend feitenonderzoek te doen;
- onderzoek te verrichten naar het voorkómen van incidenten.

Daarnaast was het op grond van art. 3 in het (gewijzigd) Instellingsbesluit mogelijk om onderzoek te verrichten op verzoek van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), of op verzoek van de burgemeester van de betreffende regio, waar zich ingrijpende incidenten voordeden (in overleg met BZK). Ook kon het Auditteam op eigen initiatief besluiten tot het verrichten van onderzoek (eveneens in overleg met BZK).

Het onderzoek richtte zich op de lokale 'voetbalvierhoek', bestaande uit gemeente, politie, Openbaar Ministerie (OM) en de Betaald voetbalorganisatie (BVO). Het Auditteam Voetbalvandalisme deed vijf jaar lang actief onderzoek en sloot in 2008 af met een eindrapport. Sinds eind april 2009 is het voorzitterschap van het Auditteam Voetbalvandalisme overgenomen door Annemarie Jorritsma en is de naam van het Auditteam gewijzigd in het Auditteam Voetbal en Veiligheid. De overige leden van het Auditteam zijn: Gerard Beelen, Henk Wooldrik, Gerrie Ruijs, Mirjam Salet en Peter van Zunderd. De Interdisciplinaire stuurgroep voetbalvandalisme en voetbalgeweld heeft in 2008 de taken van het Auditteam geherformuleerd.

De hoofddoelstelling van het nieuwe Auditteam is om voor de komende twee jaar op grond van audits concreet advies en aanbevelingen te geven aan de lokale voetbalvierhoek over de aanpak van voetbalvandalisme en voetbalgeweld. Samen met de betrokken partijen wordt de (tussen)balans opgemaakt. Hierbij ligt de focus op de voortgang van de landelijke beleidsprioriteiten op lokaal niveau. Ook zal in kaart worden gebracht hoe de veiligheidsorganisatie en de fysieke infrastructuur zijn afgestemd op het profiel van de supporters en op het risiconiveau van de wedstrijden. Net als in het verleden zullen grootschalige incidenten rondom het voetbal – op eigen initiatief of indien daartoe wordt verzocht – ook in onderzoek worden genomen. De onderzoeken en audits worden uitgevoerd door een onderzoeksteam, bestaande uit onderzoekers en praktijkdeskundigen.

Werkwijze bij een audit

Door het onderzoeksteam wordt tweemaal een wedstrijdbezoek afgelegd, waarbij geobserveerd wordt aan de hand van een observatielijst. De wedstrijden worden zowel vanuit de 'clublijn' als vanuit de 'politielijn' bekeken. Daarnaast vinden per organisatie (groeps)interviews plaats met vertegenwoordigers van partijen uit de lokale vierhoek. Tot slot worden relevante documenten, zoals het veiligheidsconvenant, draaiboeken en uitdraaien van het VVS bestudeerd c.q. geanalyseerd. Het geheel mondt uit in een openbare rapportage.

Uitgangspunten omtrent veiligheid

Veiligheid is een essentiële factor voor het bestuur van een voetbalclub: sfeer en veiligheid zijn basisvoorwaarden. Sfeer en veiligheid helpen bij het aantrekken van supporters en sponsors. Zodra de veiligheid op een acceptabel niveau is gebracht, kunnen redelijke wensen van (fanatieke) supporters worden ingewilligd. De veiligheid bij voetbalwedstrijden wordt in onderlinge samenhang bepaald door supporters (aard en aantal), de veiligheidsorganisatie, de fysieke infrastructuur en veiligheidsmaatregelen. Voetbalveiligheid vergt dan ook samenspel in de vierhoek van gemeente, politie, OM en BVO.

Voor zover mogelijk worden ook (vertegenwoordigers van) de supporters in de afstemming met de BVO betrokken, doch zij bepalen niet (mede) het beleid.

Achtergrond van de audit bij ADO Den Haag

De laatste voetbalseizoenen van ADO Den Haag in het Zuiderpark Stadion zijn gekenmerkt door:

- veel incidenten;
- een moeilijke infrastructuur;
- een groot geweldspotentieel bij de supporters en;
- een moeilijke relatie tussen de club en supporters maar ook tussen de club en de veiligheidspartners.

Dit culmineerde in juli 2008 – een jaar nadat ADO het nieuwe stadion in het Forepark had betreden - in een brief van burgemeester Van Aartsen waarin hij aangeeft zich zorgen te maken over de veiligheidssituatie bij de club. In het bijzonder de uitvoering van een aantal toegezegde veiligheidsmaatregelen.

Deze brief en het onderliggende verschil van inzicht tussen ADO en de overige veiligheidspartners was aanleiding voor de uitvoering van een onafhankelijk onderzoek naar de veiligheidssituatie bij ADO. Dit onderzoek is in juni 2008 uitgevoerd door het COT Instituut voor veiligheids- en crisismanagement (COT) en resulteerde in een kritisch rapport dat aan duidelijkheid niets te wensen over liet.

De voorliggende audit van het Auditteam Voetbal en Veiligheid is uitgevoerd tegen de achtergrond van de uitkomsten van dit eerdere onderzoek en de getroffen inspanningen sindsdien. Het Auditteam acht het van belang om recht te doen aan deze achtergrond en context.

Daarom worden in dit hoofdstuk de uitkomsten van dit eerdere onderzoek kort samengevat. De observaties uit de audit bij ADO in de hoofdstukken 2, 3 en 4, kunnen hiermee in perspectief worden geplaatst.

In haar rapport concludeert het COT dat ADO een ernstig en structureel supportersprobleem heeft. Het geweld en de dreiging hiervan in combinatie met de verbale – veelal aanstootgevende en onreglementaire – uitlatingen van fanatieke supporters zijn een grote kostenpost voor ADO. Vooral omdat de club veel moeite heeft om goede sponsors aan te trekken en door het wegblijven van meer 'nette' supporters zoals gezinnen en kinderen.

Hiernaast wordt geconcludeerd dat ADO Den Haag geen 'baas in eigen stadion' is. Dit had onder andere te maken met een aanzienlijke groep (fanatieke) supporters die zich de Aad Mansveld tribune vrijwel hadden toegeëigend en het mijddedrag van stewards van bepaalde vakken op de tribune. Tevens was er sprake van een aantal zogenaamde 'sleutelhooligans' die toegang hadden tot grote delen van het stadion. Dit tot grote zorgen van de politie.

Hiernaast wordt de veiligheidsorganisatie van ADO als kwetsbaar gekenschetst. Dit is onder meer te wijten aan:

- het grote aantal personeelwisselingen;
- het langdurig ontbreken van een veiligheidsmanager;
- een stagnerend strategisch veiligheidsoverleg met politie, OM en gemeente en;
- een ontoereikende bezetting van de stewardorganisatie.

Naast de supportersproblematiek en de kwetsbare veiligheidsorganisatie was er - ondanks het nieuwe stadion – ook nog sprake van tekortkomingen in de infrastructuur. Hierbij ging het om onder meer:

- onvoldoende tourniquets voor uitsupporters;
- onvoldoende afscherming van de trap naar het uitvak;
- problemen met adequate sluiting (en opening) van deuren;
- tekortkomingen ten aanzien van de calamiteitenroute;
- problemen met de instroom van supporters;
- de kwaliteit van stoeltjes en;
- segmentering en compartimentering.

Het onderzoek sluit af met een serie aanbevelingen waarbij – met name - ADO een aanzienlijk aantal maatregelen dient te treffen om de veiligheidssituatie te verbeteren. Een deel van deze maatregelen dient zelfs nog vóór de eerste thuiswedstrijd gereed te zijn. Deze aanbevelingen zijn vervolgens door de voetbal vierhoek overgenomen en vertaald naar een concreet actieplan. Met dit actieplan zijn ADO en de veiligheidspartners medio 2008 aan de slag gegaan om de veiligheidssituatie bij ADO weer op niveau te krijgen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat reeds gedurende het onderzoek een nieuwe (ervaren) Directeur Stadion en Veiligheid en een Veiligheidscoördinator zijn aangesteld.

Tussen 2008 en 2011 is er veel veranderd in de veiligheidssituatie rond ADO. In de volgende hoofdstukken wordt de situatie anno 2011 beschreven. Hierbij dient de bovenstaande uiteenzetting over de situatie in 2008 als noodzakelijke context.

2 Club en supporters

- 2.1 ADO – Alles Door Oefening – Den Haag is in 1905 opgericht en speelt vanaf 1912 in de landelijke competities. Van 1925 tot en met 2007 worden de thuiswedstrijden gespeeld in het Zuiderpark Stadion. Door de jaren heen heeft de capaciteit van het Zuiderpark Stadion sterk gevarieerd, uiteenlopend van bijvoorbeeld circa 14.000 rond 1949 tot circa 28.500 rond 1978. Vanaf het seizoen 2007-2008 worden de thuiswedstrijden gespeeld in het nieuwe ADO Den Haag Stadion met een capaciteit van circa 15.000 zitplaatsen. Met de komst van een nieuwe sponsor in 2010 heeft het complex de naam, Kyocera Stadion gekregen. Het stadion is eigendom van de gemeente Den Haag met uitzondering van een deel van de commerciële ruimten.

Door de jaren heen heeft de club gespeeld in zowel de Eredivisie als in de Eerste Divisie. In de jaren '90 speelde ADO - naar eigen zeggen - (te) lang in de eerste divisie. In 2003 promoveerde de club weer naar de Eredivisie en werden de plannen gemaakt voor de verhuizing uit het Zuiderpark naar een nieuw stadion in het Forepark. Helaas degradeerde de club in het voetbalseizoen voordat het haar intrek zou nemen in het nieuwe stadion. Vervolgens werd de verhuizing nog bedreigd door de slechte financiële positie van de club en een dreigend faillissement in 2008. Mede door ingrijpen van de Gemeente Den Haag werd samen met ADO een externe financier gevonden in zakenman Mark van der Kallen.

Het eerste seizoen dat ADO in het nieuwe stadion speelt (2007-2008), wordt in eerste instantie slecht gepresteerd, maar weet ADO in de nacompetitie verrassend promotie af te dwingen. In het jaar erna weet de club zich rechtstreeks – dat wil zeggen zonder nacompetitie - te handhaven in de eredivisie. Dit bleek een opmaat tot het opmerkelijk succesvolle seizoen 2010-2011. De club behaalde dat jaar de zevende positie in de Eredivisie, versloeg tot tweemaal toe aartsrivaal Ajax en bereikte de tweede voorronde van de Europa League.

- 2.2 Met de goede prestaties van de club in 2010-2011 is ook het aantal bezoekers weer toegenomen. In het afgelopen seizoen zijn de thuiswedstrijden dan ook allemaal nagenoeg uitverkocht. Desondanks noteerde de club een negatief financieel resultaat. ADO Den Haag behoort tot categorie 2 qua financiële indeling.

ADO Den Haag wordt getypeerd als een echte 'Haagse' volksclub. De bezoekers van de thuiswedstrijden zijn van alle leeftijden en maatschappelijke klassen waarvan het merendeel uit het 'Haagse' komt. De laatste jaren is er volgens respondenten veel veranderd in het gedrag van de supporters van ADO. De sfeer in en om het stadion is sterk verbeterd waardoor er steeds meer gezinnen en kinderen de wedstrijden van ADO bezoeken. Deze trend is terug te leiden tot het seizoen 2008-2009 waarin ADO – spelend in het nieuwe stadion - weer uitkwam in de Eredivisie.

- 2.3 De fanatieke supporters van ADO Den Haag bestaan uit twee groepen. Enerzijds een groep supporters die met name in het verleden verantwoordelijk was voor ongeregeldeheden op en rond wedstrijden van ADO. Deze supporters bevinden zich tijdens thuiswedstrijden vooral op de Haaglanden Tribune, in de vakken M, N en O. Anderzijds is er een nieuwe, jongere groep supporters die zich meer recent heeft gemanifesteerd. Deze zijn vooral te vinden in vak G op de Aad Mansveld Tribune. De eerste groep betreft vooral personen die al geruime tijd bekend zijn bij de politie en andere veiligheidspartners. Voor de nieuwe groep met overwegend jongeren is dit minder het geval. Deze nieuwe groep is beduidend minder goed in beeld.

Tussen beide groepen is sprake van een zekere hiërarchie. Hierdoor kunnen dreigende incidenten door middel van een dialoog met supporters vaak nog worden voorkomen. Hierbij gaat het niet zelden om supporters uit de groep jongeren die uit zijn op een confrontatie of ongeregeldeheden. In dergelijke situaties wordt vaak het gesprek gevonden met leiders uit de groep 'bekenden' die vervolgens de jongeren aanspreken op hun voorgenomen acties. Dit is – tot nog toe - een overwegend succesvolle aanpak gebleken. Er bestaat echter wel een risico dat de onderlinge verhouding tussen beide groepen verandert en hierdoor de groep jongeren niet langer goed bereikt kan worden via de leiders uit de andere groep.

- 2.4 Volgens het Voetbal Volg Systeem (VVS) heeft ADO Den Haag 86 landelijke en 14 lokale stadionverboden (peildatum 13 december 2011). In juli 2008, voorafgaande aan het nieuwe voetbalseizoen, waren dit er in totaal 130. Dit betekent een afname van circa 23%. Onder de huidige 100 stadionverboden zitten nog een aantal langlopende stadionverboden, onder meer in verband met de ongeregeldeheden en veldbetreding rond de wedstrijd tegen FC Den Bosch in 2007. Eind 2011 zijn er bovendien een aantal langlopende stadionverboden beëindigd onder meer in verband met de ongeregeldeheden en veldbetreding rond de wedstrijd tegen Vitesse in 2006.

De politie-inzet en rol in het stadion is nog behoorlijk fors. De politie is hierbij niet louter een vangnet voor de stewardorganisatie maar een essentieel onderdeel van het veiligheidsbeleid in het stadion. Dit komt onder meer tot uiting in de aanwezigheid van de voetbaleenheid op de tribunes die tevens supporters aanspreken op hun gedrag. Deze aanpak vanuit de politie lijkt vooral ingegeven door een ervaren kwetsbaarheid in het optreden van de stewards.

- 2.5 Hiernaast blijkt uit het Voetbal Volg Systeem (VVS) dat de eerste helft van het seizoen 2011-2012 rustig is verlopen. In de periode juli 2011- december 2011 staan er vier meldingen in het systeem, waarvan twee in relatie met de wedstrijden ADO Den Haag- FK Taurus (21 juli 2011) en ADO Den Haag-Omonia Nicosia (4 augustus 2011). De melding wijst overwegend naar het optreden van doelgroepsupporters (en politie-eenheden) buiten het stadion vóór en na de wedstrijd. Eenmaal worden vlak voor de wedstrijd aanhoudingen verricht, waarna een groep supporters zich ertegenaan begint te bemoeien. Door de-escalerend politie-optreden wordt dit incident in de kiem gesmoord, ondanks enkele kleine schermutselingen.

Op 26 mei 2011 ontstaat in de rust van de wedstrijd ADO- FC Groningen in vak G een vechtpartij tussen enkele supporters.

Voor het seizoen 2010-2011 zijn er twintig meldingen van overwegend kleine incidenten in VVS terug te vinden. Een aantal maal worden leuzen gescandeerd, vooral naar aanleiding van beslissingen van de arbitrage zoals tijdens de wedstrijd ADO Den Haag-Heracles (28 september 2010) en ADO-AZ (5 december 2010).

Tijdens wedstrijden tegen Feyenoord (20 februari 2011), NEC (5 maart 2011), Ajax (20 maart 2011) en FC Groningen (1 mei 2011) worden registraties gemaakt van het afsteken van rookpotten, knalvuurwerk en het werpen van aanstekers door enkele supporters.

Op 30 januari 2010, tijdens de wedstrijd tegen SC Heerenveen, wordt het multifunctionele centrum (het supportershome) voor de eerste maal open gesteld voor het publiek. De opening wordt door de supporters positief ontvangen. Er doen zich geen incidenten voor.

- 2.6 De wedstrijd tegen Ajax in maart 2011 resulteert in winst voor ADO Den Haag. In de feestvreugde worden in het supportershome leuzen geroepen, waarbij de uitlatingen van een ADO speler het landelijke nieuws halen. Het incident leidt tot de nodige commotie in media, maatschappij en politiek.

Naar aanleiding van mogelijke antisemitische spreekkoren tijdens de wedstrijd ADO Den Haag – Ajax (op 20 maart 2011) spant de Stichting Bestrijding Antisemitisme (Stichting BAN) een kort geding aan tegen NV ADO Den Haag. De stichting BAN eist van ADO dat zij thuiswedstrijden onmiddellijk stillegt als er sprake is van antisemitische spreekkoren. Tijdens de mondelinge behandeling van de zaak nuanceert de Stichting BAN haar eis door aan te geven dat ADO eerst waarschuwing dient te geven voordat zij een thuiswedstrijd stillegt. De rechter concludeert dat het hiervoor opgestelde Protocol Spreekkoren van ADO volstaat en dat de club geacht wordt hiernaar te handelen. Hiermee stelt de rechter ADO in het gelijk om een thuiswedstrijd niet onmiddellijk te staken bij antisemitische spreekkoren maar, om *"een aantal andere – minder ingrijpende, maar wel in ernst toenemende maatregelen te treffen"*. Echter, ten aanzien van het bewuste incident tijdens de wedstrijd tegen Ajax op 20 maart 2011 heeft ADO niet adequaat opgetreden. Het verweer van ADO hierbij is dat de spreekkoren kortstondig plaatsvonden en dat de gescandeerde leuzen niet meteen als antisemitisch zijn geregistreerd. Op dit punt oordeelt de rechter dat ADO de spreekkoren wel had kunnen registreren en ook had moeten ingrijpen. Hiermee stelt de rechter de Stichting BAN in het gelijk.

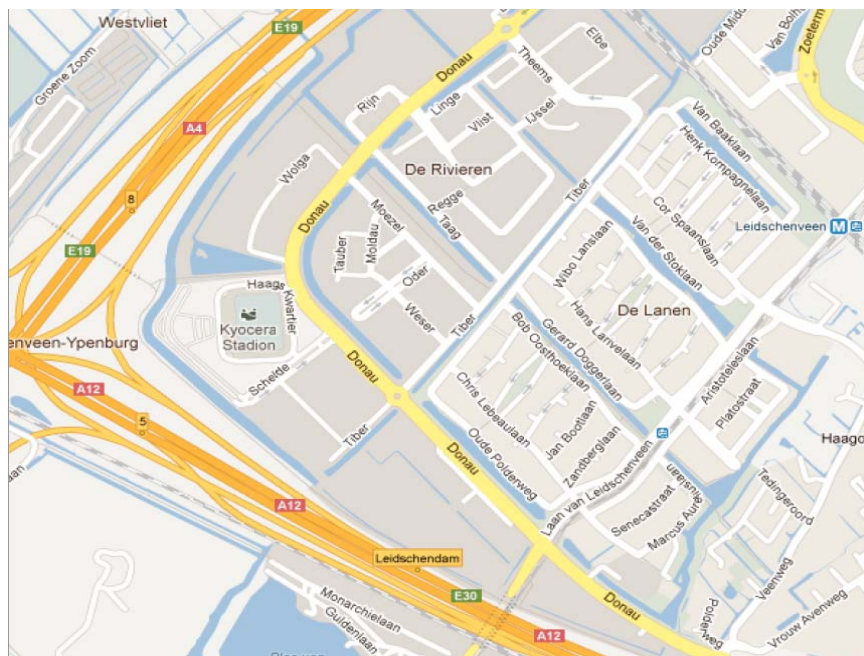
- 2.7 Tot slot loopt in het voetbalseizoen 2011-2012 de termijn af voor de sanctie om – 5 jaar lang - onderling geen uitsupporters toe te laten bij wedstrijden tussen ADO Den Haag en Ajax. Deze sanctie was ingesteld na aanleiding van de bestorming van het 'supportershome' van ADO Den Haag door Ajax supporters in 2006. Hiernaast wordt er dit seizoen bekeken of het aantal uitsupporters bij wedstrijden tussen ADO en FC Utrecht verhoogd kan worden. Dit aantal was in 2009 teruggebracht naar nul nadat ADO supporters zich hadden misdragen in Utrecht.

In het seizoen 2010-2011 was het aantal al verhoogd van nul naar 250 uitsupporters en voor het huidige seizoen (2011-2012) wordt beoordeeld of dit aantal van 250 naar 450 uitsupporters kan.

3 Infrastructuur

- 3.1 Het oude ADO stadion in het Haagse Zuiderpark is in 2007 verlaten voor het nieuwe stadion. Dit nieuwe stadion, gelegen op het bedrijventerrein Forpark, heeft een capaciteit van circa 15.000 zitplaatsen. Vanaf het seizoen 2007-2008 worden hier de thuiswedstrijden gespeeld. Met de komst van een nieuwe sponsor in 2010 heet het complex, Kyocera Stadion. Het stadion is eigendom van de gemeente Den Haag met uitzondering van een deel van de commerciële ruimten.
- 3.2 Het stadion ligt langs de rijkswegen A4 en A12. Er zijn daarnaast diverse openbaar vervoer verbindingen (onder meer HTM, Veolia, NS en RET). Het Kyocera Stadion is per fiets bereikbaar via de tunnels onder de A4 of via de tunnel onder de A12 bij NS Station Den Haag Ypenburg en vervolgens via de Donau. Door de centrale ligging en goede parkeergelegenheid is het Kyocera Stadion uitstekend bereikbaar, zowel met eigen vervoer als met het openbaar vervoer.

In verband met de komst van bussen met gastsupporters wordt een deel van de route afgesloten voor verkeer. Het betreft hier; het hele fietspad vanaf de Westvlietweg tot de Veenweg, de oprit van de Laan van Leidschenveen tot aan de Schelde en de tunnels onder de A4. De afsluiting geldt voor al het verkeer - met uitzondering van de hulpdiensten - en treedt anderhalf uur voor aanvang van de wedstrijd in werking en duurt tot en met een half uur na afloop van de wedstrijd. Als de tunnels onder de A4 zijn afgesloten, kunnen fietsers via de tunnel onder de A12 bij NS Station Den Haag Ypenburg of via de fietsbrug over de A4 het stadion bereiken.

Figuur 1: ligging Kyocera stadion

- 3.3 In het stadion bevindt zich nauwelijks hekwerk, behalve om uitsupporters van ADO supporters te scheiden. Het veld wordt van de tribunes gescheiden door hoge wanden. Er zijn louter zitplaatsen in het stadion. Het stadion is opgedeeld in verschillende sectoren.

Een sector telt 5000-6500 plaatsen (lange zijde) of 2000 plaatsen (korte zijde). Er zijn diverse horecavoorzieningen aanwezig waar men eten en drinken kan kopen, waaronder vier tappunten. In het stadion is een fan-shop aanwezig. Buiten het stadion is een Multi Functioneel Centrum (MFC), c.q. supportershome. De algehele staat van het stadion is goed te noemen.

Figuur 2: stadion indeling

- 3.4 Bij het ontwerp en realisatie van het nieuwe stadion was voorzien in een specifieke calamiteitenroute die tevens dienst zou doen voor de aan- en afvoer van uitsupporters van de bezoekende club. Bij opening van het nieuwe stadion was deze calamiteitenroute nog niet gereed. Hierbij rezen er zelfs twijfels of met name de tunnel die onder de A4 doorloopt – gezien de hoge investering – wel noodzakelijk was. Terugkijkend op de afgelopen jaren zijn de betrokken veiligheidsprofessionals erg blij dat deze tunnel er wel is gekomen. Deze calamiteitenroute en tunnel hebben het mogelijk gemaakt om de supporters(stromen) te scheiden en (uit)supporters uit de wijk rond het stadion te houden. Dit heeft een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de verbetering van de veiligheidssituatie.
- 3.5 Rond het stadion zijn vier parkeerterreinen gesitueerd: P1 (Volga), P2 (Stadion), P3 (Wegener) en P4 (Zegwaard). Op wedstrijddagen zijn de parkeerterreinen P1, P2 en P3 alleen te bereiken via de Noordelijke aanrijroute via de A4 (afrit 8 Leidschendam), N14 of Zoetermeerse Rijkweg en de Donau. Bezoekers die de mogelijkheid hebben de N14 te nemen (onder andere vanuit de richting Wassenaar, Leidschendam en Mariahoeve) wordt aangeraden deze te gebruiken in plaats van de Utrechtse baan. P4 is te bereiken via de Utrechtsebaan en de Donau (de zuidelijke aanrijroute). P2 en P3 zijn bestemd voor kaarthouders (bijvoorbeeld sponsors).

Figuur 3: parkeerlocaties¹

- 3.6 Het stadionterrein wordt tijdens wedstrijden veelal afgesloten van de omliggende wijken (De Lanen). De afsluiting geldt vanaf tweeënehalf uur voor de wedstrijd tot een half uur na aanvang van de wedstrijd. Via een tweetal dynamische afsluitingen, voorzien van verkeersregelaars en stewards van ADO, kunnen de bewoners de wijk in, mits zij kunnen aantonen dat zij daar wonen of iemand bezoeken die woonachtig is in de Lanen. De aanvoerroute tot het stadion beperkt zich tijdens de afsluiting tot de Donau. Hierdoor worden parkeerproblemen, maar vooral parkeeroverlast in de omringende wijken voorkomen. De wedstrijden en de komst van de supporters naar het stadion hebben zo een minimale belasting voor de burgers in de directe omgeving van het stadion. De strategische ligging van het stadion betaalt zich hier uit.
- 3.7 De uitsupporters worden ontvangen via een bussluis die ruimte biedt aan circa 20 bussen. Dit terrein is afgesloten met een circa 4 meter hoog metalen hek. De uitsupporters worden vanuit deze bussluis rechtstreeks naar het uitvak geleid. De omheining van deze bussluis is functioneel maar is qua uitstraling niet heel gastvrij. De bussluis wordt door diverse respondenten 'de gevangenis' genoemd.

Uit het onderzoek dat het Auditteam Voetbal en Veiligheid verrichtte onder uitsupporters blijkt dat bezoekende supporters bij ADO de ontvangst door de club en de bejegening door de stewards laag waarden². Daarentegen zijn zij zeer content met de schone toiletten maar zitten de stoeltjes echter erg los en zijn de catering en zichtlijnen matig tot redelijk. De stoeltjes zijn met ingang van het huidige seizoen aangepast en zitten inmiddels vast. Op de vragen hoe de ontvangst door de politie wordt gewaardeerd en waar supporters het liefst op bezoek gaan scoort ADO gemiddeld. Gevraagd naar het comfort in het uitvak scoort ADO als één van de laagste. Dit is volgens

¹ <http://adodenhaag.nl/club/kyocera-stadion/routebeschrijving-kyocera-stadion>, januari 2012.

² Uitsupporters centraal; Een onderzoek naar het bezoeken van uitwedstrijden in het betaald voetbal, augustus 2011.

bezoekende supporters voor verbetering vatbaar. Clubs waarbij het comfort in het uitvak hoog wordt beoordeeld hebben onder meer: goede zichtlijnen, is het schoon en netjes, is er goede catering, schoon sanitair, een ruime toegang tot het vak en een ruim vak.

- 3.8 Voor de toegangscontrole bij ADO wordt bij 16 toegangspoorten van het stadion gebruik gemaakt van biometrie, specifiek gezichtsherkenning. Voor de ontwikkeling en introductie van deze techniek werkt ADO al enkele jaren samen met een aantal bedrijven waaronder Tebrona en VDG security.

De techniek bestaat uit een database met hierin enkele hoge kwaliteit (pas)foto's van de supporter genomen vanuit verschillende kijkrichtingen. Op basis van deze foto's worden er 17 lijnen (vectoren) getrokken vanuit specifieke punten in het gezicht. Dit resulteert in een unieke cijfermatige beschrijving van iemands gezicht. Vervolgens wordt deze database gekoppeld aan de toegangspoorten in het stadion en een camerasysteem.

Voor iedere club- of seizoenskaarthouder worden de persoonsgegevens, waaronder de biometrische, opgenomen in het systeem. Dit geldt tevens voor iedereen die een stadionverbod heeft. Een geregistreerde supporter – zonder stadionverbod – koopt vervolgens een kaartje voor een wedstrijd. In het systeem wordt dan opgenomen dat deze persoon (lees; dit gezicht) toegang heeft tot de betreffende wedstrijd. Op de wedstrijddag zelf dient de supporter zijn club- of seizoenskaart of het papieren toegangskaartje (ticket) en zijn legitimatiebewijs op zak te hebben maar hoeft deze in principe niet te laten zien. Hij of zij loopt naar het toegangspoortje, kijkt in de camera met gezichtsherkenning en indien het gezicht voldoende wordt herkend wordt toegang tot het stadion verleend.

Het risico van biometrische toegangscontrole zit niet alleen in de kwaliteit van de techniek. Deze zal naar verwachting steeds beter en betrouwbaarder worden. Het voornaamste risico zit hem in het beheer en controle van het systeem zelf. Bijvoorbeeld rond de controle op iemands identiteit aan de hand van een geldig legitimatiebewijs. Dit gebeurt primair bij de invoer van iemands gegevens in het systeem en bij de aankoop van kaartjes. Alleen wanneer het systeem bij de toegangscontrole een gezicht onvoldoende herkent of er iets mis is met de club- of seizoenskaart, vindt er nog een tweede toegangscontrole plaats door een steward. Zonder aanvullende controle bestaat het risico dat er - eventueel moedwillig – onjuiste gegevens worden ingevoerd.

Na een moeizame start van dit (ontwikkel)traject medio 2008 lijkt de techniek inmiddels beter te werken. Volgens ADO Den Haag wordt met het huidige systeem een instroom van circa 14 personen per minuut behaald. Toch is (aanvullende) visuele controle door politie en stewards nog steeds nodig.

Voor de betrokken veiligheidspartners is het van belang om adequaat toezicht te houden op het functioneren van dit toegangscontrolesysteem door te focussen op het veiligheidsdoel dat met de inzet ervan wordt nagestreefd. In ultimo gaat het hierbij om het weren van supporters met een stadionverbod. Meer algemeen, is het doel controle over de toegang en verdeling van supporters in het stadion. De personen met een stadionverbod zijn veelal goed bekend bij de voetbaleenheid van de politie. Deze zijn

in het stadion aanwezig en observeren tevens vanuit de commandokamer met hoogwaardige digitale camera's. Deze professionals zijn goed in staat om de individuen met een stadionverbod te identificeren met behulp van de bestaande technische faciliteiten bij ADO. Vanuit het toezicht op het toegangscontrolesysteem wordt het echter wel belangrijker om alle circa 100 (86 landelijke en 14 lokale) stadionverboden bij ADO van gezicht goed te kennen. Hiernaast dient er grondig onderzoek plaats te vinden indien er in het stadion een persoon wordt aangetroffen die er niet zou mogen zijn.

Wanneer de techniek voldoende betrouwbaar is gebleken, hoopt ADO een volgende stap te maken door de toegangspoorten standaard open te hebben staan en alleen te sluiten, indien een bezoeker geen toegang krijgt. Nu zijn de poortjes standaard gesloten en gaan zij open wanneer iemand wel toegang heeft. Dit vergt echter een foutloze invoer van gegevens en controle op de operatie.

- 3.9 De commandoruimte bij ADO is van goede kwaliteit. Zij beschikt over 116 digitale camera's en 7 dome camera's van zeer goede kwaliteit. Hiermee is er zicht op nagenoeg het gehele stadion. Hiernaast heeft de politie vanuit de commandoruimte toegang tot een aantal gemeentelijke camera's. Onder meer aan het begin van de Donau en rond het stadion. Er worden er elke drie minuten een aantal hoge resolutie foto's gemaakt van het gehele stadion. Deze beelden worden circa twee tot drie weken opgeslagen. De kwaliteit hiervan is zodanig dat er nagenoeg altijd een positieve identificatie van supporters mogelijk is. Tijdens het wedstrijdbezoek was het wel erg druk in de commandoruimte. Er waren meer dan tien functionarissen aanwezig van onder andere politie, club en GHOR. In geval van een omvangrijk(e) incident of calamiteit bemoeilijkt deze drukte in de commandokamer de coördinatie en afstemming.

4 Voetbalveiligheid: samenwerking en inzet

- 4.1 De ketenpartners hebben een gezamenlijk convenant voor het seizoen 2011-2012 afgesloten. De convenantpartners zijn de burgemeester van de gemeente Den Haag, de hoofdofficier van Justitie, de korpschef van het politiekorps Haaglanden, de directeur Stadion en Veiligheid van ADO Den Haag en de coördinator van de supportersvereniging. De overeengekomen afspraken worden aan het einde van het seizoen geëvalueerd ten behoeve van het convenant voor het seizoen 2012-2013.

Per seizoen vindt tweemaal de ADO vierhoek plaats. Hierin worden afspraken gemaakt tussen de burgemeester, de wethouder sport, de (plaatsvervangend) korpschef en een lid van de Raad van Bestuur van ADO, over de veiligheidssituatie bij ADO. Hiernaast vindt er twee keer per jaar een strategisch overleg voetbalzaken plaats tussen ambtelijke vertegenwoordigers van de ketenpartners. Dit zijn: de directeur stadion en veiligheid en de veiligheidscoördinator van de club en vertegenwoordigers van de veiligheidspartners (gemeente, politie, brandweer en GHOR). Dit wordt ook wel het ADO Veiligheidsoverleg breed (AVO-breed) genoemd. De organisatie en het voorzitterschap van het strategisch overleg is in handen van ADO Den Haag. De functie van secretaris – en hiermee eerste aanspreekpunt van het overlegorgaan – wordt ingevuld door de gemeente. Het overleg is verantwoordelijk voor onder meer de volgende taken:

- uitwerking van de convenantafspraken in een veiligheidsplan;
- periodieke actualisatie van parkeer- en mobiliteitsplannen;
- uitvoering en monitoren van convenantafspraken en;
- het informeren van de lokale driehoek.

Hiernaast vindt er twee tot drie keer per jaar een zogenaamd AVO-smal plaats. Dit is een overleg tussen de club, de gemeente en de politie. Dit overleg dient vooral om zaken die gedurende het seizoen opkomen te adresseren en kan als een tactisch veiligheidsoverleg worden getypeerd.

Vier tot zes weken voor elke wedstrijd vindt het zogenaamde wedstrijdoverleg plaats. Voor thuiswedstrijden wordt dit overleg geïnitieerd door de club. Aan het overleg nemen veiligheids- en supporterscoördinatoren van beide voetbalclubs deel, evenals de coördinatoren voetbal van de betrokken politiekorpsen. Ter bespreking liggen de risico-inschatting en scenario's voor. Er wordt na elke wedstrijd (mondeling) geëvalueerd. Hiernaast wordt elke maandag na de wedstrijd de driehoek geïnformeerd over drie onderwerpen; alcohol(gebruik), spreekkoren en eventueel incidenten.

De politie-inzet in de seizoenen 2010 en 2011 bedroeg:

Jaar	Inzet thuis	Inzet uit	Totaal	Vershil t.o.v. 2008 in %
2008 ³	17.476 uur (2774 personen)	1982 uur (268 personen)	19.458 uur	Referentie jaar
2009 ⁴	13.845 uur (2271 personen)	1649 uur (214 personen)	15.494 uur	- 20.4%
2010 ⁵	11.467 uur (1.743 personen)	1.810 uur (278 personen)	13.277 uur	- 31.8%
2011 ⁶	11.128 uur (1.652 personen)	1.609 uur (221 personen)	12.737 uur	- 34.6%

4.2 De veiligheidsorganisatie van de club bestaat uit:

- ingehuurde beveiligers;
- stewards;
- Mondriaan-studenten en;
- verkeersregelaars.

De omvang van de veiligheidsorganisatie bestaat uit circa 110 stewards en wordt afhankelijk van de risicoclassificatie aangevuld met beveiligers. De minimale bezetting bij A & B wedstrijden betreft 86 beveiligers en/of stewards. De mogelijkheid bestaat om minder beveiligers te compenseren door meer stewards en andersom.

Opschaling vindt plaats voor categorie C wedstrijden. De omvang van de veiligheidsorganisatie wordt vastgesteld door de driehoek op basis van een melding door de club. Bij een C wedstrijd met uitpubliek is de minimale bezetting 106 stewards en/of beveiligers. Het huidige aantal stewards bij ADO Den Haag houdt echter niet over. Vaak kunnen er een aantal stewards niet, of komen er een aantal niet opdagen. Hierdoor is de huidige (circa) 110 stewards nog niet voldoende.

De club dient de burgemeester ten minste 30 dagen voor de wedstrijddatum schriftelijk te informeren over het plaatsvinden van de wedstrijd. De aanmeldingen worden in het vooroverleg met de politie besproken en ter kennisname aan brandweer en GHOR verstrekt.

³ 01-01-2008 tot 10-01-2009

⁴ 01-01-2009 tot 10-01-2010

⁵ 08-12-2009 tot 08-12-2010

⁶ 08-12-2010 tot 08-12-2011

Resterende beslispunten worden in de operationele driehoek besproken. De kennisgeving dient vergezeld te gaan van een overzicht van kwalitatieve en kwantitatieve veiligheidsmaatregelen. Het plan wordt door de driehoek beoordeeld. De burgemeester is bevoegd aanvullende voorwaarden te stellen.

Per wedstrijd wordt door de club door middel van een meldingsformulier (ex. artikel 2.25B APV) aangegeven hoeveel functionarissen (o.a. beveiligers, stewards), met welke taken en bevoegdheden, op welke locaties worden ingezet en hoe zij worden aangestuurd. De operationele veiligheidsorganisatie wordt aangestuurd door de veiligheidscoördinator van de club. Over de aansturing vindt afstemming met politie Haaglanden plaats.

Het Kyocera stadion is verdeeld in zes segmenten. Voor elk segment is een aanspreekpunt aangesteld, verantwoordelijk voor de aansturing van de veiligheidsorganisatie. De inzet per segment is afhankelijk van de risicocategorie.

ADO Den Haag is primair verantwoordelijk voor de orde en veiligheid in het stadion. De politie is zowel in als buiten het stadion in uniform aanwezig, onder meer ten behoeve van het verlenen van back-up. In het stadion gaat het dan uitsluitend om leden van de Voetbal Eenheid in het kader van het programma Hooligans in Beeld en in de commandokamer.

De veiligheidscoördinator is beschikbaar voor direct overleg met de operationele commandant en voetbalcoördinatoren van de politie Haaglanden. Bij ordeverstoringen en/of calamiteiten is de veiligheidsorganisatie gehouden aan het opvolgen van aanwijzingen van de functionarissen van de hulpdiensten. Bij grootschalige ordeverstoringen en/of calamiteiten is de operationele driehoek verantwoordelijk.

- 4.3 Het regime voor de kaartverkoop bij ADO is sinds 2009 geleidelijk versoepeld. In 2009 was ieder verkocht kaartje gekoppeld aan een clubkaart. Later werd dit één kaartje per identiteitskaart en anno 2011 is het - afhankelijk van de risicocategorie van de wedstrijd - mogelijk om vier kaarten te kopen per clubkaart. De vier personen met deze blanco kaarten dienen zich echter wel te kunnen legitimeren.
- 4.4 De samenwerking tussen de veiligheidspartners wordt als zeer goed ervaren. Er is een open verstandhouding tussen betrokken partners met respect voor elkaars positie en belangen. Hierbij wordt veelvuldig gewezen op de belangrijke en positieve rol die de directeur Stadion en Veiligheid van ADO hier in speelt.
- 4.5 De veiligheidsorganisatie van ADO is gegroeid naar circa 110 stewards waar dit aan het begin van seizoen 2008-2009 nog circa 30 waren. Dit heeft positief bijgedragen aan zowel de veiligheidssituatie in het stadion maar ook de financiële huishouding van de club. Immers, om aan de kwantitatieve verplichtingen uit het convenant met de gemeente te voldoen moest de club in 2008-2009 veel beveiligers inhuren. Dit is een relatief duurdere oplossing dan een eigenstandige stewardorganisatie. Ter illustratie; medio 2008 bedroeg het volledige budget voor de veiligheidsorganisatie circa één miljoen euro. Dit is in 2011 teruggebracht naar minder dan €500.000,- euro.

Hierbij dient wel benadrukt te worden dat deze bezuiniging is gerealiseerd door kwaliteits- en efficiëntieverbeteringen waarbij veiligheid voorop stond. Bezuinigingen op de veiligheidsorganisatie die niet het gevolg zijn van kwaliteits- en efficiëntieverbeteringen zijn zeer onwenselijk.

Inmiddels is de stewardorganisatie ook kwalitatief zodanig verbeterd dat er zelfs wordt geflirt met het idee om de stewardorganisatie om te vormen tot een particuliere beveiligingsorganisatie die ook bij evenementen (eventueel in het Kyocera Stadion) kan worden ingehuurd. Het streven hierbij is om te komen tot een voor ADO Den Haag budgetneutrale steward /beveiligingsorganisatie. Voordat dit echter zover is dienen er echter nog aanzienlijke stappen te worden gezet.

- 4.6 De relatie van de club met de supporters en hun invloed op het veiligheidsbeleid bij ADO Den Haag is de afgelopen jaren verbeterd. Er vindt structureel overleg plaats met vertegenwoordigers van de supportersvereniging waar supporters hun wensen kenbaar kunnen maken. Deze wensen worden serieus genomen en komen ook in overleg tussen betrokken veiligheidspartners aan de orde. Een goed voorbeeld van deze verbeterde verhouding tussen club en (fanatieke) supporters komt tot uiting in het Multi Functioneel Centrum (MFC), het supportershome.

Echter, de goede sportieve prestaties van ADO hebben tevens een rol gespeeld in deze verbeterde verhoudingen. Het is daarom van belang om op dit punt waakzaam te blijven, vooral als de sportieve prestatie mochten tegenvallen.

- 4.7 Het MFC is in beheer van de stichting MOOI Escamps in opdracht van ADO Den Haag. Naast zijn functie als supportershome biedt het MFC tevens onderdak aan een veelheid aan maatschappelijke activiteiten waaronder jongerenwerk. Tijdens het bezoek aan de wedstrijd ADO Den Haag-FC Utrecht is het MFC onaangekondigd bezocht door één van de onderzoekers en een agent van de voetbal eenheid. Dit riep geen enkele spanning op en gaf de indruk dat een dergelijk bezoek van de politie aan het MFC de normale gang van zaken was. Dit is een veelzeggend toetsmoment voor de verhoudingen tussen club, politie en (fanatieke) supporters. Hierbij is volgens respondenten een belangrijke rol weggelegd voor het gevoel van verantwoordelijkheid van supporters ten aanzien van het supportershome en het risico om het MFC en hiermee supportershome te verliezen indien er sprake is van onoorbare praktijken. Dit is ook duidelijk kenbaar gemaakt aan de beheerder van het MFC. Hierdoor hebben beheerder, supporters en club belang bij een zeer strikt beleid en strenge handhaving.

- 4.8 Op verzoek van de gemeente Den Haag heeft er recent een inspectieonderzoek plaatsgevonden van het beheer van het MFC door de stichting MOOI Escamp Den Haag en de activiteiten die er plaatsvinden. Hieruit blijkt dat:
- de stichting voldoet aan de gestelde eisen vanuit de subsidieverlening (is hiermee financieel op orde);
 - een goed tot uitstekend doelgroepbereik realiseert;
 - er door de twee jongerenwerkers goed werk wordt geleverd maar dat kwaliteitsborging nog voor verbetering vatbaar is;
 - de samenwerking met andere welzijns- en jongerenorganisaties in de omgeving positief gewaardeerd wordt maar nog beperkt plaatsvindt. Dit is echter wel begrijpelijk gegeven het nog relatief jonge bestaan van het MFC.

Overkoepelend kan worden gesteld dat het inspectierapport positief is over de stichting MOOI Escamp en haar werkzaamheden in het MFC.

- 4.9 Een van de speerpunten van de driehoek ten aanzien van de veiligheidssituatie bij ADO is het gebruik en verhandeling (hard)drugs. Na aanleiding van problemen met een business lounge, hardnekkige geruchten en observaties van veiligheidsprofessionals is door de driehoek besloten om dit onderwerp structureel aan te pakken. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de inzet van drugshonden. Tijdens de wedstrijd ADO Den Haag - NEC zijn hiermee de eerste ervaringen opgedaan. De onaangekondigde controle met een drugshond ter hoogte van de Aad Mansveld tribune heeft een aanzienlijke vangst verdovende middelen opgeleverd. In totaal sloeg de hond 32 keer aan waarbij in 20 gevallen na foullering ook drugs werd aangetroffen. Het merendeel hiervan betrof softdrugs. Er is circa vijf keer cocaïne aangetroffen waarvan drie keer in een hoeveelheid die intentie tot verkoop suggereert, zogenaamde 'pony packs'.

De veiligheidspartners hebben duidelijk laten weten drugs niet te tolereren en dit structureel aan te zullen pakken. De onaangekondigde inzet van drugshonden zal hiermee vaker onderdeel uitmaken van de veiligheidsaanpak bij ADO. Hierbij wordt bovendien geen onderscheid gemaakt tussen de business club of andere tribunes.

- 4.10 Hiernaast wordt er extra aandacht besteedt aan de (on)mogelijkheden van alcoholconsumptie rond voetbalwedstrijden. In 2010 en 2011 is er pilot gestart met het schenken van bier in het stadion rond A en B categorie (voor, tijdens en na de wedstrijd). Bij wedstrijden in de hoogste risicocategorie (categorie C) is dit alleen toegestaan indien supporters zich gedurende de wedstrijd goed hebben gedragen en er geen significant risico is voor de openbare orde en veiligheid.

Zo is bijvoorbeeld bij de hoogrisicowedstrijd tegen FC Utrecht (20 november 2011) tegen het einde van de wedstrijd besloten om de consumptie van bier toe te staan. Deze aanpak sluit aan bij de ideeën achter normalisatie van voetbalveiligheid. Echter, de ervaringen uit deze pilot zijn niet eenduidig. Enerzijds, is er geen duidelijke relatie tussen het aantal of de ernst van incidenten rond een wedstrijd waar alcohol geschonken wordt. Anderzijds, geven diverse politiefunctionarissen aan dat er tijdens deze wedstrijden een

significant aantal supporters overmatig alcohol consumeert. Hierdoor wordt de sfeer grimmiger en zijn supporters beduidend moeilijker te beïnvloeden.

- 4.11 Tot slot wordt er door diverse respondenten gewezen op de rol van de burgemeester en de wijze waarop de gemeente omgaat met de veiligheidsrisico's bij ADO. Hierbij wordt gewezen op het (gehanteerde) uitgangspunt dat, met name supporters maar ook ADO de kans moeten krijgen om hun eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van veiligheid te nemen. Hiermee wordt een bepaald vertrouwen gegeven dat betrokkenen kunnen bestendigen of beschadigen. Gaat het goed dan wordt dit beloond. Bijvoorbeeld met bier na de wedstrijd in het MFC zoals na de wedstrijd tegen FC Utrecht. Gaat het niet goed en wordt het gegeven vertrouwen geschonden dan volgen er stevige sancties. Zoals ten aanzien van de uitsupporters tussen FC Utrecht en ADO Den Haag.

Deze aanpak lijkt goed te werken bij de supportersaanhang van ADO maar past ook bij de ideeën over normalisatie rond voetbalveiligheid. Risico's worden hierbij niet uitgesloten vanuit de opvatting - op voorhand - dat supporters zich zullen misdragen. In plaats hiervan worden risico's afgewogen en beheerst. Hierbij wordt de basishouding gehanteerd dat supporters zich zullen gedragen maar dat er wel adequaat kan worden opgetreden mocht dit niet het geval zijn. Zo hebben ADO en de supporters veel vertrouwen gewonnen door de manier waarop zij het evenement ter viering van de goede resultaten in 2010-2011 hebben aangepakt. Dit was een groot en druk bezocht feest buiten op de parkeerplaats van het Kyocera stadion waarbij het erg warm was en bier werd geschonken. Ondanks de risicofactoren rond dit evenement is het goed verlopen.

5 Conclusies en aanbevelingen

- 5.1 Overkoepelend kan geconcludeerd worden dat de veiligheidssituatie bij ADO Den Haag sterk is verbeterd. Er wordt nog steeds vooruitgang geboekt al dient daarbij wel een halvering van het veiligheidsbudget te worden opgevangen. De samenwerking tussen de veiligheidspartners wordt als zeer goed ervaren. Er is een open verstandhouding tussen betrokken partners met respect voor elkaars positie en belangen.
- 5.2 Sinds het onderzoek van het COT in 2008 is de veiligheidsorganisatie bij ADO aanzienlijk versterkt. Dit wordt door respondenten vooral toegeschreven aan verbeteringen in de infrastructuur van het nieuwe stadion en door de professionalisering van de veiligheidsorganisatie bij ADO. Hierbij wordt in het bijzonder gewezen op bijdrage van de full time aanstelling van een (ervaren) directeur stadion en veiligheid en een veiligheidscoördinator bij ADO.
- 5.3 De stewardorganisatie van ADO is sinds 2008 fors uitgebreid en kwalitatief doorontwikkeld. Deze kwalitatieve verbetering is nodig om de afname van het aantal particuliere beveiligers op te vangen. Toch blijft de stewardorganisatie (nog) kwetsbaar vanwege haar omvang en het hoge verloop. Hierbij speelt bovendien de zorg van betrokkenen dat ADO de sportieve prestatie van 2010-2011 moeilijk zal kunnen evenaren. Aangezien de animo voor het vervullen van stewardposities samenhangt met de sportieve prestaties van de club.
- 5.4 De goede sportieve prestaties hebben bijgedragen aan de veiligheidssituatie bij ADO. Deze prestaties stemmen alle supporters trots en hebben een gunstig effect op de sfeer en veiligheid. Indien de prestaties af zouden nemen of tegen zouden vallen, mogen de bezuinigingen op veiligheid bij ADO niet tot problemen leiden. De respondenten zijn zich hiervan bewust.
- 5.5 De politie-inzet en rol in het stadion is nog behoorlijk fors. De politie is hierbij niet louter een vangnet voor de stewardorganisatie maar een essentieel onderdeel van het veiligheidsbeleid in het stadion. Dit komt onder meer tot uiting in de aanwezigheid van de voetbaleenheid op de tribunes en tevens supporters aanspreken op hun gedrag. Deze aanpak vanuit de politie lijkt vooral ingegeven door een ervaren kwetsbaarheid in het optreden van de stewards. Hieruit kan worden opgemaakt dat de stewardorganisatie van ADO Den Haag zelfstandig (nog) onvoldoende in staat is om de veiligheidssituatie in het stadion te handhaven.
- 5.6 De biometrische toegangscontrole bij ADO is 'state of the art' binnen het betaald voetbal. De toegang tot het stadion is verbeterd, in die zin dat het sneller is geworden en het systeem beter is gaan werken. Toch kan er niet uitsluitend op dit systeem worden vertrouwd en is er toezicht nodig door politie en stewards. Dit toezicht dient zich in algemene zin te richten op het plaatsvinden van een gereguleerd toegangsproces en in het bijzonder op het herkennen van supporters met een stadionverbod.

- 5.7 Het gebruik en de verhandeling van (hard)drugs vormen, net als bij diverse andere clubs, een reëel risico en (veiligheids)probleem. De autoriteiten zetten in samenwerking met de club gericht in op het structureel indammen van dit probleem. Inspanningen op dit vlak zijn nog in een beginstadium.
- 5.8 De benadering van veiligheidsrisico's rond ADO en haar supporters door de gemeente Den Haag kan als constructief en streng worden getypeerd. BVO en supporters krijgen – gedoseerd - het vertrouwen en er wordt als uitgangspunt gehanteerd dat veiligheidsrisico's zich *niet* zullen manifesteren. Het uitgangspunt achter deze benadering kan worden samengevat als: '*ja, mits*'. Dit in tegenstelling tot de aanpak waarbij BVO en supporters het vertrouwen moeten verdienen en het uitgangspunt dat risico's zich – zonder aanvullende maatregelen – *wel* zullen manifesteren. Het onderliggende uitgangspunt hierbij kan worden samengevat in: '*nee, tenzij*'.

De gemeente zet ten aanzien van de risicobeheersing rond ADO zwaarder in op een adequate reactie op potentiële incidenten in plaats van op maatregelen om het plaatsvinden van incidenten geheel uit te sluiten (risico-uitsluiting). Een goed voorbeeld van deze aanpak is de introductie van pilots rond bijvoorbeeld vrij vervoer zoals bij de wedstrijd tegen Vitesse of het gebruik van alcohol tijdens of na een wedstrijd. Vanuit risico-uitsluiting zouden beide situaties niet mogelijk zijn omdat hiermee de kans dat het mis gaat aanwezig is. Vanuit risicobeheersing wordt er echter van uitgegaan dat het niet mis gaat en worden er maatregelen getroffen om adequaat op te kunnen treden als dit toch gebeurt. Hiernaast worden er door de gemeente zeer stevige sancties opgelegd indien het gegeven vertrouwen wordt beschaamd. De uitsupportersregeling tussen ADO en FC Utrecht is hier een goed voorbeeld van.

Aanbevelingen

- Om de huidige goede veiligheidssituatie te handhaven dienen alle betrokken veiligheidspartners hun aandacht niet te laten verslappen. Er zijn grote verbeteringen gerealiseerd maar veiligheid blijft dynamisch en vereist waakzaamheid en constante aandacht. Zeker met een sportief gezien historisch voetbalseizoen achter de rug zijn er risico's rond tegenvallende resultaten in 2011-2012. Hier dienen de veiligheidspartners alert op te zijn.
- De posities van de directeur stadion en veiligheid en de veiligheidscoördinator bij ADO – zo zien we ook bij andere clubs – zijn kwetsbaar voor personele wisselingen. ADO Den Haag dient daarom te voorzien in een adequaat opvolgingsbeleid zodat continuïteit in de verhoudingen en samenwerking met de veiligheidspartners wordt gewaarborgd. Dit beleid dient ondermeer aandacht te besteden aan: de functieprofielen, een inspraakprocedure voor de veiligheidspartners, tijdige kennisgeving van (mogelijk of voorgenomen) vertrek, een inwerkprogramma, eventueel interne opvolging en mentoring, de maximale termijn voor een onvervulde vacature, inzet van interim functionarissen als noodmaatregel.

- ADO dient het komende seizoenen extra aandacht te besteden aan het versterken van de stewardorganisatie. De bestaande bezetting dient verder uitgebouwd te worden, zowel kwantitatief als kwalitatief. Hierbij zou het streven moeten zijn om de huidige rol van de voetbal eenheid - als structureel onderdeel van de handhaving van de openbare orde en veiligheid in het stadion - terug te brengen tot louter een vangnet voor de stewardorganisatie.
- We treffen een groot geloof aan in de werking van biometrische toegangscontrole. Ondanks het ogenschijnlijk succesvol functioneren dienen hierbij echter twee kanttekeningen geplaatst te worden. Ten eerste een kanttekening ten aanzien van het toezicht op het systeem en ten tweede een kanttekening ten aanzien van het standaard openen van de toegangspoorten.

Het toezicht op het toegangssysteem bij ADO dient te worden vormgegeven rond het beoogde (veiligheids)doel namelijk, controle over de toegang en verdeling van supporters in het stadion. In ultimo gaat het hierbij om het weren van supporters met een stadionverbod. Het systeem is hiermee niet bedoeld voor andere doeleinden zoals het weren van vuurwerk of wapens. Om te controleren of het systeem goed functioneert, dienen politie en stewards het publiek gericht te observeren op personen met een stadionverbod of onbevoegde aanwezigheid in bepaalde delen van het stadion. Indien er een supporter wordt waargenomen die ergens niet zou mogen zijn dient gedegen onderzoek plaats te vinden hoe deze persoon binnen heeft kunnen komen.

Hiernaast is het (nog) te riskant om over te stappen naar een systeem van 'vrije toegang', waarbij het systeem onbevoegde supporters de toegang weigert. Ondanks dat de gedachte achter deze benadering bewonderenswaardig is, is de relatieve meerwaarde ervan beperkt. Bovendien brengt dit extra risico's met zich mee, bijvoorbeeld met betrekking tot ongeregelde tijden tijdens het toegangsproces. Hiernaast is het nog onduidelijk hoeveel onterechte toegangverleningen (zogenaamde false-positive's) het systeem heeft.

- De ingezette structurele aanpak van de veiligheidspartners ten aanzien van drugs is lovenswaardig en dient dan ook voortgezet te worden. Hierbij dient benadrukt te worden dat alle supporters en tribunes – dus ook de business club - in deze aanpak worden meegenomen.
- De gehanteerde risicomanagement aanpak door de gemeente Den Haag sluit goed bij de ideeën over normalisatie rond voetbalveiligheid. De gemeente Den Haag is hiermee een goed voorbeeld voor andere BVO gemeenten en dient haar huidige benadering en aanpak bij ADO Den Haag zeker voort te zetten

Bijlage 1. verantwoording Audit

Geïnterviewde personen

Jozias van Aartsen (Gemeente)	Burgemeester
Hans van der Vet (Gemeente)	Hoofd afdeling Openbare Orde en Veiligheid
Jaap de Jong (Gemeente)	Ambtenaar Openbare Orde en Veiligheid
Maurice Westervoudt (BVO)	Directeur Stadion en Veiligheid
Henk Korvinus (OM)	Hoofdofficier van Justitie
Petra Willemse (OM)	Voetbalofficier
Simone Smit (Politie)	Adjunct-directeur Politie Haaglanden
Hans Nering-Bögel (Politie)	Voetbalcoördinator
Dick van Nieuwamerongen (Politie)	Voetbalcoördinator

Geraadpleegde documenten

- Convenant Veiligheid; Betaald Voetbal ADO Den Haag '11-'12
- Draaiboek ADO Den Haag – N.E.C.
- Draaiboek ADO Den Haag – FC Utrecht
- Verslag ADO Veiligheidsoverleg kerngroep (AVO-smal)
- Verslag ADO Veiligheidsoverleg (AVO-breed)
- Verslag overleg Driehoek/ADO-Den Haag (voetbalvierhoek)
- De veiligheidssituatie bij ADO Den Haag; Een noodzakelijke quickscan (2008)
- Uitspraak voorzieningsrechter Stichting Bestrijding Antisemitisme (BAN) tegen N.V. ADO Den Haag inzake antisemitische spreekkoren
- Protocol spreekkoren ADO Den Haag (via www.adodenhaag.nl)
- VoetbalVolgSysteem (VVS): uitsluitingen, thuisgedrag en uitgedrag
- Verslag evaluatie ADO Den Haag – FC Utrecht
- Verslag praktijkinspectie-onderzoek Stichting MOOI Escamp, jongerenbegeleiders c.q. –werkers Publieksbureau ADO Den Haag

Observaties en activiteiten

Wedstrijdbezoek ADO Den Haag – N.E.C. (22 oktober 2011)

met als aandachtspunten:

- Wedstrijdvoorbepreking met de scheidsrechter
- Briefing stewards
- Commandoruimte
- Vak harde kern
- Bezoekersvak
- Fouillering supporters
- Supportershome
- Aankomst en vertrek bezoekende supporters

Wedstrijdbezoek ADO Den Haag – FC Utrecht (20 november 2011)

met als aandachtspunten:

- Briefing politie
- Commandoruimte
- Vak harde kern
- Bezoekersvak
- Fouillering supporters
- Aankomst en vertrek bezoekende supporters

